

„Matematická gramotnost je schopnost jedince poznat a pochopit roli, kterou hraje matematika ve světě, dělat dobře podložené úsudky a proniknout do matematiky tak, aby splňovala jeho životní potřeby jako tvořivého, zainteresovaného a přemýšlivého občana“ (viz Altmanová et al. 2010, MŠMT 2012 v souladu s definicí PISA, srovnej např. s OECD 2010a).

„Přírodovědná gramotnost je vymezena prostřednictvím čtyř aspektů v podobě aktivního osvojení si a používání jednak základních prvků pojmového systému přírodních věd, jednak metod a postupů přírodních věd, jednak způsobů hodnocení přírodovědného poznání a jednak způsobů interakce přírodovědného poznání s ostatními segmenty lidského poznání či společnosti“ (zjednodušeno podle Altmanová et al. 2010).

„ICT gramotnost je soubor kompetencí, které jedinec potřebuje, aby byl schopen se rozhodnout, jak, kdy a proč použít dostupné ICT a poté je účelně využít pro řešení různých situací, při učení i v životě, v měnícím se světě“ (viz Altmanová et al. 2010).

Další rozvedení konceptu základních gramotností pak má tradičně řadu dílčích rovin, vůči nimž je utvářen vzdělávací obsah, stejně jako navazující interní či externí hodnocení (viz např. Altmanová et al. 2010 pro vymezení dílčích rovin jednotlivých gramotností, kapitola 2.1.1 pro rozvedení konceptu základních gramotností v mezinárodních šetřeních).

Cílem následujícího textu není detailní analýza komplikovaných, z praktického hlediska obtížně uchopitelných, definic základních gramotností (viz např. ČŠI 2011a pro tvrzení o velmi rozmanitém výkladu pojmu čtenářská gramotnost na českých školách ve vazbě na jeho nejasné zakotvení v rámcových vzdělávacích programech). Vlastní pojem základní gramotnost je primárně chápán v návaznosti na výše uvedené znaky definic s tím, že ve své podstatě je s ním pracováno velmi flexibilně s cílem uvést širší aspekty celé problematiky. Takto je například celá řada sledovaných národních testování založena předmětově, což vyvolává otázku vztahu těchto testování ke konceptu základních gramotností vnímaných ve vazbě na praktické využití poznatků. S ohledem na skutečnost, že předmětem našeho zájmu je komplexní metodika národního testování hodnocených zemí a nikoliv detailní analýza otázek těchto testů, považujeme za možný flexibilně pojatý přístup k pojmu základní gramotnost, jehož výhodu naopak spatřujeme v posílení srozumitelnosti dalšího textu. Podobně pak bude přístupováno i k dalším diskutovaným tématům druhé kapitoly.

2.1.1 Mezinárodní metodiky/šetření

První dílčí podkapitola se zaměřuje na představení metodik pěti mezinárodních šetření, v podobě šetření PISA, TIMSS, PIRLS, ICILS a ICCS. Vzhledem k nim je rovněž strukturována tato podkapitola.

• PISA

Prvním mezinárodním šetřením našeho zájmu je PISA – ambiciózní projekt zemí OECD, jehož cílem je měřit, jak dobře jsou žáci ve věku 15 let připraveni plnit výzvy současné znalostní společnosti na konci povinné školní docházky. V tomto kontextu klade PISA důraz nikoliv na znalosti žáků, nýbrž na jejich schopnost využít znalosti a dovednosti k řešení životních situací a problémů (viz OECD 2012b, OECD 2013b). PISA je organizována od roku 2000 ve tříletých intervalech, přičemž se zaměřuje na tři oblasti hodnocení (viz OECD 2012b, OECD 2013b):

- hodnocení čtenářské gramotnosti,
- hodnocení matematické gramotnosti,
- hodnocení přírodovědné gramotnosti.